

Drecera de Monistrol i camí dels Tres Quarts

Un camí molt popular entre Monistrol de Montserrat i el monestir de Santa Maria és l'anomenada *Drecera*. Aquest camí, en la guia *Montserrat. Itinerari* (1909) s'anomena *Drecera de Monistrol*. Però avui, totes les guies i mapes parlen de la *drecera dels Tres Quarts*, identificada també com el GR96, com el camí més ràpid per pujar al monestir de Santa Maria des de Monistrol de Montserrat. El nom de Tres Quarts s'ha fet molt popular sense saber massa quin és el seu origen.

Quan els redactors de la Revista Montserratina classificaren els diferents camins del massís montserratí establiren que per anar des del monestir de Santa Maria a Monistrol de Montserrat s'hi podia anar per: a) carretera; b) per la via del cremallera; c) per la drecera. Del camí de la drecera es digué que “*des de la construcció del cremallera (1892) ha perdut molta importància aquest camí, puig, com he dit, la gran majoria prefereix passar per la via, no obstant d'esser més llarga i més monòtona*” [\[1\]](#). Segons la guia *Montserrat itinerari* la distància entre el monestir i Monistrol de Montserrat era de 4.311 metres per la via i 3.300 metres per la drecera.

El camí de la *Drecera de Monistrol* ha anat canviant de nom en el temps segons quines altres possibilitats hi havia per anar entre el monestir de Santa Maria a Monistrol de Montserrat, i al revés. En un primer moment, tal com es veu en algun mapa, el nom fou el de *camí de Monistrol*. Era l'època en que només hi havia dues possibilitats: la carretera o el camí. Més endavant, quan apareix el cremallera i s'amplià l'oferta de mobilitat, el nom passarà a ser el de *drecera de Monistrol*. El nom de drecera es consolida primer en un mapa vista publicat a la Revista Montserratina l'any 1907 i quan la revista, dos anys després, editada el mapa de Joan Cabeza (1909). En la guia *Montserrat. Itinerari* (1909) editada també per la Revista Montserratina es comentà que la construcció del cremallera (1892) provocà que el camí de la *drecera de Monistrol* perdés importància perquè “*la gran majoria prefereix passar per la via, no obstant d'esser més llarga i més monòtona*”.

Tal com s'aprecia en aquest mapa de 1909, en aquesta època, hi havia una altra possibilitat d'anar caminat del monestir a Monistrol a través del camí de Dalt de

les Canals. Es tractava d'un itinerari més llarg que s'iniciava en un corriol que sortia des del mateix camí de la *drecera de Monistrol* i que baixava per anar a buscar el camí de Dalt de les Canals. Anys després, quan el camí de Dalt de les Canals s'amplià i passà a denominar-se camí de les Aigües o de les Canals, el camí *drecera de Monistrol* perdé rellevància. El camí drecera entrà pràcticament en desús quan els excursionistes començaren a transitar per la via del cremallera i, quan es parà el trànsit del cremallera l'any 1957, durant molts anys fou el camí més emprat per pujar des de Monistrol de Montserrat. Aquesta circumstància provocà el progressiu desús del camí de la drecera. Les obres per recuperar el cremallera i la seva inauguració el 2003, junt a noves pràctiques del senderisme, facilità la recuperació del traç del camí de la *Drecera de Monistrol*, tot i que amb un nou ús funcional per la seva transformació com a camí dels *Tres Quarts*.

En un mapa que s'adjuntava en el llibre *Tres dies en Montserrat* (1857) es representava perfectament el camí del monestir de Santa Maria de Montserrat a Monistrol de Montserrat identificat com a *camino de Monistrol*. En aquest mapa no hi cap altra camí per sota de l'anterior i el riu Llobregat. En la traça d'aquest camí situa un extrem en el camí de la Santa Cova i l'altra a la carretera que puja del poble de Monistrol de Montserrat al monestir. Aquesta traça, i simplificació de camins en aquesta zona, es trobarà en el mapa que pocs anys després, 1880, es dibuixarà com a topografia montserratina per fer les obres del tren cremallera.

Tres dies en Montserrat (1857)

El nom de drecera formava part de la cultura montserratina de l'època. En un mapa de Joaquim Carrera de 1880 fet en ocasió de les obres preparatòries de la construcció del cremallera i que, segons sembla, la base era una còpia calcada d'un mapa anterior fet Pau Montaña i Francesc Renart a finals del segle XVIII, s'indicava l'existència d'aquest camí

Mapa de Joaquim Carrera 1880

En un detall d'aquest mapa surt el nom d'aquest camí com *atajo*.

Detall del mapa de Joaquim Carrera 1880

Un fet que sorprèn del mapa de Joaquim Carrera és la total absència de dos camins que són bàsics en l'ocupació de la muntanya montserratina: el camí de Baix de les Canals i el camí de Dalt de les Canals. És més, i tal com veurem més endavant, les primeres descripcions escrites de la drecera dels Tres Quarts fetes per la Revista Montserratina fan sortir la drecera del camí de Dalt de les Canals. En el plànol de la Joaquim Carrera de 1890 la drecera sortiria de la carretera de Monistrol de Montserrat al monestir de Santa Maria en un indret entre el punt quilomètric 5 i la capella de la Trinitat, avui totalment desapareguda.

Detall del mapa de Joaquim Carrera 1880

En un mapa publicat per la Revista Montserratina l'any 1907 es representava perfectament el camí de la *Drecera de Monistrol* i com es trobava amb el camí de Dalt de les Canals.

Mara Revista Montserratina 1907

En aquest detall d'un mapa publicat l'any 1907 a la Revista Montserratina els números representen: 40 Font de la Maçanera i 61 Camí de la Drecera. El camí de Dalt de les Canals està representat amb el número 62, però no es veu en aquest detall del mapa. Per la seva ubicació és el que es troba immediatament per sota del camí de la Drecera de Monistrol. 66 Monistrol de Montserrat

La primera referència descriptiva completa d'aquest camí es troba en la guia *Montserrat. Itinerari* (1909). Com tots els camins comentats en aquesta guia la descripció es fa sempre sortint des del monestir de Santa Maria. Per descriure el camí *drecera de Monistrol* (Tres Quarts) faré servir els mateixos termes emprats en la guia *Montserrat. Itinerari*. Aquesta guia situa, com succeeix avui, l'inici superior de la drecera de Monistrol camí en el camí de la santa Cova. Encara que pròpiament la descripció que es fa d'aquest inici s'ha de contextualitzar en un entorn que avui no és de la mateixa manera. Es diu que: "*aquest camí comensa en lo de la Santa Cova á má esquerra, al costat del primer Misterir de Goig*" (sic). Cal

precisar que avui això ja no és així perquè al construir el funicular de la Santa Cova, 1929, els tres primers misteris del Rosari Monumental foren desplaçats uns quants metres més avall.

Un cop separat del camí del camí de la Santa Cova el camí de la Drecera passa per l'indret anomenat coll de les Baranes i poc després per la roca dels Corbs, dita per alguns també com pla de les Bruixes (Joan Cabeza) que queda a la dreta. Des d'aquesta roca, de fàcil pujada, es gaudeix de bona vista de l'entorn del santuari i del monestir de Santa Maria. En la guia *Montserrat. Itinerari* explica que just passat el coll de Baranes sortien a l'esquerra dos camins. Un d'ells l'anomena com antic camí de la Massanera (sic) i l'altre és el que anava a la boca inferior del túnel del cremallera. Avui, només es pot seguir parcialment el darrer d'aquests camins.

Més avall, segons la cita de la guia *Montserrat. Itinerari* quan el camí de la Drecera pràcticament abandona el torrent i el camí comença a planejar es troba la roca anomenada la Trona. Sota aquesta roca el camí de la *Drecera de Monistrol* tenia una cruïlla. A la seva dreta sortia un camí, que passava per sota de la Trona, anava a buscar el torrent de Santa Maria, era "*lo camí antich de la Santa Cova anomenat del mal grahó*". Aquest camí, totalment perdut avui, passava primer per les coves Ronyoses i, després de creuar el torrent, pujava per acabar a les proximitats del tercer misteri del Dolor.

Passada l'anterior cruïlla, el camí de la *Drecera de Monistrol* continuava baixant i, pocs metres després, uns 150 passos deia la guia *Montserrat. Itinerari*, hi ha una nova cruïlla. Joan Cabeza (1909) anomena l'indret de la cruïlla com el Pla dels Pins. En aquest punt, a la dreta del camí de la *Drecera de Monistrol*, sortia un viarany que baixava ràpidament per dins del torrent i, travessant el camí de Dalt de les Canals portava a la Colònia Gomis. Aquest viarany avui és el camí que baixa cap a l'estació elevadora d'aigua potable de Montserrat que es troba en l'antic camí de Dalt de les Canals anomenat també avui camí de les Aigües. Cal esmentar, tal com s'ha indicat abans, que en el mapa de Joaquim Carrera fet l'any 1880 ni surt el camí de Dalt de les Canals ni l'antic camí per anar a la Santa Cova per sota la Trona i les coves Ronyoses. Penso que aquesta absència no pot ser atribuïda a la inexistència d'aquests camins, sinó el fet de que Joaquim Carrera no li interessés representar-los.

Situació del camí de la Drecera sota de la Trona (Joan Cabeza 1909)

Queda per aclarir si el camí que des de la Trona connecta amb el que avui es diu camí de les Canals a nivell de l'estació elevadora de l'aigua és un enllaç creat al moment de fer les canonades d'aigua, a inicis del segle XX, i que ara, a l'unir el traç del camí de la Drecera de Monistrol amb el camí de Dalt de les Canals ha donat origen a un nou camí, molt sovintejat, conegut avui amb el nom de Camí de les Aigües o GR5.

Mapa Editorial Alpina 1:10.000

Deixant a la dreta el viarany de can Gomis, el camí *Drecera de Monistrol* continuava baixant passant per un bosquet on, proper al torrent de la Massanera, hi havia una font. En la guia *Montserrat. Itinerari* (1909) es diu “*s’hi troba quasi bé en lo fons del torrent de la Massanera sota d’una roca, à pocs passos del camí, cap a l’esquerra, l’antiga font de mitj camí avuy seca*” (sic). A l’indret de la font també hi arribava l’anomenada drecera de la Maçanera. Efectivament, el camí de la *Drecera de Monistrol*, creua el torrent de la Maçanera i, tal com diuen les descripcions antigues, per aquest indret hi havia la font del Migcamí (sic) i, una mica més amunt seguint el torrent, la font de la Maçanera.

Segons s’explica en la guia *Montserrat. Itinerari* (1909) el camí de la *Drecera de Monistrol* continua baixant i una mica més avall “*cosa d’un quart curt més avall s’arriba*” al torrent anomenat *de les escales de la font del Boix*. Es tracta d’un torrent de llarg recorregut i el nom propi és torrent de la font del Boix. Totes les cartografies situen la seva capçalera a l’entorn de l’ermita de la Santíssima Trinitat. Segons es diu en la guia “*hont els antics grahons s’han ja perdut, quedanthi un mal pas, que fa alguns anys fou salvat, fent voltar el camí cap a la dreta. En aquesta punta s’hi veu un caminet cap a la dreta que es lo de dalt de les canals ó dels pins*”. Pocs metres abans d’arribar a aquest torrent el camí de la *Drecera de Monistrol* descriu un petita llaçada i baixa per les restes d’uns petits graons excavats sobre la roca. El camí original quedà desdibuixat l’any 1977 per la caiguda dels enderrocs de les obres de la carretera.

El camí continuava baixant entre vinyes i oliveres fins passar per damunt d’una

carena des on ja es pot veure tot el municipi de Monistrol de Montserrat. Després de creuar el torrent de la Valentina arriba a l'indret anomenat les Girades per les llaçades que fa el camí. No confondre-les amb un altre lloc amb el mateix nom en el camí de la Santa Cova a Collbató. La descripció de la Revista Montserratina diu que tot seguit després el camí de la *Drecera de Monistrol* abans d'arribar a la torre de la Bestorre es creuava amb altres camins. Un d'aquest camins, que li quedava a la dreta, era el camí de Baix de les Canals, avui molt desdibuixat per les urbanitzacions i altres construccions fetes en aquesta zona. El camí de la *Drecera de Monistrol* continuava baixant i arribava a la carretera de Monistrol de Montserrat en un punt situat a un centenar de metres després del kilòmetre 5 de l'actual carretera BP-1121, a uns 500 metres de la vila, a prop d'un indret anomenat la Trinitat per una capella que hi hagué dedicada a aquesta evocació religiosa.

Fins aquí la descripció de l'itinerari del camí de la *Drecera* a començaments del segle XX i que, amb alguns matisos, encara és vigent avui. Potser el matís més rellevant és tenir present que l'extrem inferior del camí de la *Drecera de Monistrol* o Tres Quarts no és el mateix avui que a començaments del segle XX. Es tracta d'una diferència conceptual, com succeeix amb alguns camins montserratins degut a la seva transformació en el temps. Si abans l'extrem inferior la *Drecera de Monistrol* estava situat a la mateixa carretera de Monistrol, avui s'ha traslladat el seu inici molt més amunt, en l'indret on es troben el camí de les Aigües i l'actual camí dels Tres Quarts adoptant aquest nom des d'aquest indret. En la lògica d'inicis del segle XX, el que començava en aquesta cruïlla, no era la *Drecera de Monistrol*, sinó el camí de Dalt de les Canals. Avui, és a l'inrevés. De tal manera, seguint la lògica d'inicis del segle XX, el tram que va des d'aquest indret fins a la carretera de Monistrol era el camí de *Drecera de Monistrol*. Avui, aquest tram, una part és camí de les Aigües i una altra està integrada en el GR 5 i GR 96.

És evident que des de l'any 1909, quan la Revista Montserratina descriví els itineraris montserratins, fins el moment present els camins de l'entorn de Monistrol de Montserrat han patit una important transformació funcional i, amb l'aparició de nous camins, alguns dels antics s'han transformat. Això és veu si es comparen els mapes de Joan Cabeza (1909) i Ramon de Semir (1949). Per exemple, en el mapa de Ramon de Semir, 1949 s'incorpora una pista que surt a prop del kilòmetre 6 de la carretera de Monistrol a Montserrat que enllaça amb el

que està identificat com a camí de les Canals. Del qual surt, ja de forma secundària, segons el dibuix del mapa, el camí de la Drecera. El següents esquemes resumeixen l'evolució dinàmica del sistema de camins per pujar al monestir de Santa Maria de Montserrat des de Monistrol de Montserrat.

Sistema de camins de l'entorn de
Monistrol de Montserrat segons
Revista Montserratina 1909

Sistema de camins de l'entorn de
Monistrol de Montserrat. Situació del
camí de les Aigües i la Drecera dels
Tres Quarts (2017)

Sistema de camins de l'entorn de
Monistrol de Montserrat. Situació del
GR 5 i GR 96 i la Drecera dels Tres
Quarts (2017)

Malgrat les transformacions hagudes en els recents anys, moltes associades a la transformació de la xarxa de camins i pistes de l'entorn de Monistrol de Montserrat, és bo conèixer el sentit original del traç dels camins. Personalment, crec encertada la proposta de Ramon Ribera, seguint el criteri de la Revista Montserratina de considerar que el camí de la *Drecera de Monistrol* surt des de la carretera de Monistrol de Montserrat tal com figura en el mapa de Joan Cabeza i s'explicita en la guia *Montserrat. Itinerari* de 1909. Es pot suposar que el nom de drecera venia perquè a inicis del segle XX els altres dos camins per anar des del monestir de Santa Maria a Monistrol de Montserrat eren més llargs: la carretera o la via del tren cremallera.

La conclusió és que el camí de la *Drecera de Monistrol*, a començaments del segle XX era un camí important i de traç únic que anava des de la carretera de Monistrol de Montserrat al monestir de Santa Maria per les Girades. Però, per modificacions i aparició de nous camins el camí de la *Drecera de Monistrol*, es transformà en l'actual drecera dels Tres Quarts, que ha quedat com un camí que té un extrem en el camí de les Aigües i l'altre en el camí de la santa Cova. El nom fa referència al temps que es triga, aproximadament, de pujar per aquesta versió reduïda del camí de la *Drecera de Monistrol*.

Costa més precisar d'on surt el nom de Tres Quarts ja que, no sempre les descripcions dels itineraris de pujada al monestir de Santa Maria des de Monistrol de Montserrat són 45 minuts.

Llorenç Estivill publicà l'any 1949 una guia d'itineraris i escalades a Montserrat. Al presentar l'itinerari nº 9 *De Monistrol a Montserrat, por el atajo de Montserrat* es diu que permet pujar en 1 hora al monestir. Situa l'inici de l'itinerari dins de Monistrol i s'enfila al massís per on antigament es situava el final del camí de la *Drecera de Montserrat*. Es comenta que "*esta vía de comunicación es la más corta para llegar al Monasterio y antiguamente era muy frecuentada. Desde que construyeron el Cremallera ha sido tan abandonada que en la actualidad se encuentra en muy malas condiciones para ser seguida*". Comenta que hi ha trossos del camí totalment esborrats. En aquesta descripció és interessant fixar-se on es situa l'anomenat *coll de Vaca* que no és on es troba avui indicat en la cartografia i en altres itineraris. En concret es comenta que "*una vez en el Coll de la Vaca debemos torcer hacia la izquierda para llegar a les Girades, de donde parten los caminos de les Canals y de les fonts de la Valentina y de l'Erola. Seguiremos por la derecha, conservando esta dirección al encontrar el Camí de les Canals de Dalt*".

Mapa de Llorenç Estivill (1949)

La guia *Itineraris montserratins* editada pels Amics del Sol (1961) descriu, en l'itinerari 8, la pujada al monestir des de Monistrol de Montserrat pel camí de la *drecera antiga de Monistrol o dels Apòstols*. És el primer cop que s'anomena aquest camí com dels Apòstols. Segons es desprèn de la seva descripció aquest camí devia estar, en els anys 60 del segle XX, força malmès: "*per bé que molt*

trencada i confosa a trossos, puix que no es transita com abans, és encara passable". El desús del cremallera en aquells anys habilità com a via prioritària per pujar al monestir el traç de la via del tren. Aquest itinerari començava al poble mateix de Monistrol de Montserrat i acabava al monestir de Santa Maria després de caminar 1 hora 20 minuts. Si el punt de sortida es trasllada un mica més amunt, en concret on el camí de pujada es separa de la cruïlla amb la pista de les Aigües, llavors el temps d'ascensió es redueix a 60 minuts. En aquest tram la descripció diu que cal "*remuntar la costa i intuir els passants, ja que el traçat queda confós en bona part en tal raconada*". En aquesta descripció és interessant fixar-se on es situa l'anomenat *coll de Vaca* que no és on es troba avui indicat en la cartografia i en altres itineraris. En la descripció d'aquest itinerari també es situa el coll de Vaca al mateix indret on el situà Llorenç Estivill l'any 1949.

Mapa d'Itineraris montserratins Amics del Sol (1961)

Jordi Oliveras i Pausas, descriu el camí de la *Drecera de Monistrol* en l'itinerari 3 del seu llibre *Montserrat. Guia itinerària* (2003). Aquest autor adverteix que aquesta drecera és "*trencada i confusa a trossos perquè últimament no s'hi transitava com abans, després dels diversos incendis ha quedat molt malmesa, cosa que caldrà tenir en compte al pas per les obagues de les torrenteres*". Jordi Oliveras situa l'inici de la drecera en el camí de les Canals i calcula que amb 1 hora 20 minuts s'arriba al monestir de Santa Maria. Si es pugés des de Monistrol caldria sumar-li 19 minuts més. No esmenta el coll de Vaca.

tinera 2 camí de les Canals i 3 drecera de Monistrol.
Montserrat. Guia itinerària Jordi Oliveras 2003

En la guia de Ramon Ribera *Caminant a Montserrat* (2000) l'itinerari nº 3 és *Monistrol-Monestir: Drecera dels Tres Quarts*. Ramon Ribera situa l'inici de l'itinerari a la plaça del Pont o plaça de Joan Carles i Amat i després de 1 hora 10 minuts s'arriba al monestir de Santa Maria. Si l'inici fos a la carretera BP-1121 on es situava el començament del camí anomenat *Drecera de Monistrol* llavors, la durada és de 1 hora 4 minuts. Temps que s'escurça sí l'inici fos la cruïlla de l'anomenada drecera dels Tres Quarts amb el camí de les Aigües o de les Canals

(camí de Dalt de les Canals). En aquest cas el temps de l'ascensió és de 50 minuts. Sobre la situació del coll de Vaca en Ramon Ribera el situa, i el descriu, en l'entorn de l'inici del camí de les Canals o de les Aigües poc després que aquest s'iniciï en la carretera BP-1121.

Situació del coll de Vaca segons Ramon Ribera a Caminant a Montserrat (2000)

Avui l'antic camí *Drecera de Monistrol* transformat en part com a camí dels Tres Quarts és, junt amb el camí de les Canals o de les Aigües, una via molt emprada per pujar al monestir de Santa Maria des de Monistrol de Montserrat. En els darrers anys, els senderistes han tornat a envigorir aquest camí i les actuacions de manteniment del Patronat de la Muntanya de Montserrat ha tornar a recuperar l'esplendor d'aquest antic camí montserratí.

[\[1\]](#) Revista Montserratina, 1909 pàgina 41